

підприємств дозволить трансформацію системи інноваційного менеджменту для досягнення умов сталого розвитку. Метою подальших наукових досліджень є розробка адаптованої методики оцінки ефективності процесу управління інноваціями на підприємствах промислового сектора до вітчизняних суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36.
2. Бойко О. М. Особливості управління інноваційною діяльністю промислового підприємства [Електронний ресурс] / О. М. Бойко // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 35(1). – С. 26-32. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35\(1\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35(1)_6)
3. Гапоненко А. Л. Теория управления: [учеб. для академ. Бакалаврата] / А. Л. Гапоненко, М. В. Савельева. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 342 с.
4. Гринько Т. В. Особливості управління інноваціями на промислових підприємствах України / Т. В. Гринько. // Управління розвитком. – 2016. – №4 (186). – С. 7-14.
5. Князевич А. О. Механізми управління інноваційним розвитком: моногр. / А. О. Князевич, О. В. Крайчук. – Рівне: Видавець О. Зень, 2011. – 136 с.
6. Корзье М. Современное государство – скромное государство / М. Корзье // Свободная мысль. – 2003. – №11. – С. 56-67.
7. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент [навч. посіб.] / Н. В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
8. Наука та інноваційна діяльність (2017): статистична інформація. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
9. Панчук А. С. Стратегічний підхід до управління інноваційною діяльністю підприємств / А. С. Панчук // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». – 2016. – №2. – С. 163–170.
10. Савіна С. С. Концепція механізму інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості [Електронний ресурс] / С. С. Савіна. // Ефективна економіка. – 2015. – №8. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4766>
11. Сіднева Ж. К. Управління інноваціями: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / Ж. К. Сіднева // WEB-ресурс научно-практичних конференцій. – 2011. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20110531/ek4_sidneva.htm.
12. Чухрай Н. І. Управління інноваціями: [навч. посіб.] / Н. І. Чухрай, Л. С. Лісовська. Нац. ун-т «Львів. Політехніка». – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. – 277 с.

Рецензент д.е.н., професор Маркіна І.А.

УДК 65.016

Колодійчук В.А., д.е.н., доцент

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького

ПРО ЗМІСТ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ЛОГІСТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ “КАНАЛ” І “ЛАНЦЮГ” ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ

У теорії логістики існує певне ототожнення й нечітке розмежування категорій “логістичний канал” і “логістичний ланцюг”, що ускладнює прикладні дослідження. У статті обґрунтовується визначення каналу і ланцюга як етапів еволюційного взаємопов’язаного процесу вдосконалення логістичної системи, що має більш прикладний зміст у процесі дослідження логістичних систем, ніж розгляд цих елементів як паралельно існуючих.

Ключові слова: логістичний канал, логістичний ланцюг, життєвий цикл, логістична система, еволюція.

Kolodiichuk V.

ABOUT CONTENT AND CORRELATION THE LOGISTIC CATEGORIES "CHANNEL" AND "CHAIN" ARE THROUGH PRISM OF LIFE CYCLE LOGISTIC SYSTEM

In the theory of logistics, there is a certain identification and unclear demarcation of the categories "logistics channel" and "logistics chain", which complicates applied research. The article substantiates the definition of the channel and the chain as stages of the evolutionary interconnected process of improvement of the logistic system, which has more applied content in the process of researching logistic systems than the consideration of these elements as parallel existing ones.

Key words: logistic channel, logistic chain, life cycle, logistics system, evolution.

Колодийчук В.А.

О СОДЕРЖАНИИ И СООТНОШЕНИИ ЛОГИСТИЧЕСКИХ КАТЕГОРИЙ "КАНАЛ" И "ЦЕПЬ" ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА ЛОГИСТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

В теории логистики существует определенное отождествление и нечеткое разграничение категорий “логистический канал” и “логистическая цепь”, что затрудняет прикладные исследования. В статье обосновывается определение канала и цепи как этапов эволюционного взаимосвязанного процесса совершенствования логистической системы, что имеет более прикладной смысл в процессе исследования логистических систем, чем рассмотрение этих элементов как параллельно существующих.

Ключевые слова: логистический канал, логистическая цепь, жизненный цикл, логистическая система, эволюция.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Будь-яке теоретичне дослідження потребує уточнення понятійного апарату, тобто термінів і понять, що його позначають. Чітка термінологічна основа дослідження дає змогу однозначно трактувати факти, об'єкти і явища на основі відповідних ознак, що розкривають специфіку їх обсягу і змісту. Так, у теорії логістики науковий інтерес становлять такі поняття, як логістичний канал і логістичний ланцюг, які іноді не дуже чітко розмежовані або вживаються як синоніми. Наш підхід передбачає визначення каналу і ланцюга як етапів еволюційного взаємопов'язаного процесу вдосконалення логістичної системи, і це, на нашу думку, має більш прикладний зміст у теорії дослідження систем, ніж розгляд цих елементів деякими вченими як паралельно існуючих, що лише термінологічно перевантажує.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню логістичних ланцюгів, що є основою вивчення логістичних систем, присвячені публікації багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. У цьому напрямку дослідження проводили українські вчені О.П. Величко, Є.В. Крикавський, В.М. Кислий, А. Г. Кальченко, В.І. Перебийніс, О. М. Пономарьова, Н. П. Тарнавська, Ю.В.Тридід, О.М. Шпичак та ін. Питанню дослідження ланцюгів постачання присвячені праці зарубіжних вчених Д. Дж. Бауэрсокса, А. А. Бочкарьова, Дж. Гатторна, В.В. Дибской, Д.А. Иванова, В.М. Курганова, Ю.Г. Лебедева, А.Н. Стерлігова, Д. Уотерса, Дж. Шапіра та ін.

Тим часом відсутність чіткого понятійно-категоріального апарату призводить до різного трактування категорій “логістичний канал” і “логістичний ланцюг”, які вживаються або як синоніми, або їх зміст та відмінності є незрозумілими. Тому з'ясування наукових категорій та їх однозначне трактування забезпечать прикладний зміст досліджень логістичних потоків у виробничо-збутових системах.

Цілі статті. Дослідити трактування змісту логістичних категорій канал і ланцюг, як етапів еволюційного взаємопов'язаного процесу вдосконалення логістичної системи, та чітко їх розмежувати з метою забезпечення прикладних наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Динамічного стану логістичній системі надає взаємодія її елементів і досягнення бажаних кінцевих результатів вимагає узгодженості й цілеспрямованості дій цих складових. Існування матеріальних, інформаційних, фінансових і сервісних потоків можливе у системах, в яких елементи, взаємодіючи між собою, створюють відповідні ланцюги. У літературних джерелах [1; 2; 3; 4; 5] широко використані поняття “логістичний ланцюг”, “логістичний канал”, “канал розподілу”, “ланцюг поставок” тощо. У межах нашого дослідження науковий інтерес становлять такі поняття, як “логістичний канал” і “логістичний ланцюг”, трактування змісту яких не розкриває їх суті і важко зрозуміти різницю у визначеннях. Наслідком цього є або ототожнення цих понять, або суперечливе їх трактування і використання. Наведемо найбільш типові визначення логістичного каналу і логістичного ланцюга [6, с. 312].

Логістичний канал – це частково впорядкована множина різних посередників, які здійснюють доведення матеріального потоку від конкретного виробника до його споживачів.

Логістичний ланцюг – це лінійно впорядкована множина учасників логістичного процесу, які здійснюють логістичні операції із доведення зовнішнього матеріального потоку від однієї логістичної системи до іншої за умови виробничого використання або до кінцевого споживача за умови невиробничого споживання.

Будь-яка структуризація понять повинна сприяти чіткості наукових тлумачень. Різниця між логістичним каналом і логістичним ланцюгом, на наш погляд, полягає у стадії життєвого циклу логістичної системи, формування якої ініціюється переважно одним з її елементів. Як правило, виробник продукції, з одного боку, генерує вхідні матеріальні потоки у вигляді ресурсів для своїх виробничих потреб, а з іншого – спрямовує вихідні матеріальні потоки у формі готової продукції до кінцевого споживача для її реалізації і відповідного здійснення процесу розширеного відтворення виробництва. Стан невизначеності у виборі елементів логістичної системи супроводжуватиме ініціатора створення логістичних зв'язків принаймні впродовж тривалості першого логістичного циклу, допоки він не обере найбільш оптимальну, з позицій своїх оціночних критеріїв, конфігурацію.

Логістичний цикл передбачає проходження матеріального потоку від первинного джерела сировини до кінцевого споживача готової продукції та відповідних зустрічних фінансових потоків, які, за винятком прибутку, перенаправлятимуть для генерування наступного логістичного циклу. Отже, здійснивши перший логістичний цикл, ініціатор створення логістичної системи може провести її моніторинг на відповідність реальному стану взаємодії залучених елементів очікуваному, і, якщо буде виявлена така невідповідність стосовно якогось з елементів, то, безумовно, слід його замінити з подальшим спостереженням за сумісністю з іншими елементами. У разі досягнення бажаної конфігурації елементів логістичної системи внаслідок емпіричних досліджень можна констатувати про створення логістичного ланцюга, в якому лінійно впорядкована множина різних посередників перебуває в органічній єдності та у взаємозв'язку для досягнення бажаних кінцевих результатів. Отже, логістичний канал, який створюють на основі попереднього вибору (значною мірою суб'єктивного) учасників переміщення матеріального потоку, перетвориться на логістичний ланцюг, що, безумовно, є умовою ефективного функціонування логістичної системи. Лише лінійне впорядкування учасників логістичного процесу дасть змогу сформувати цілісну систему, спрямовану на отримання синергетичного ефекту. При цьому важливо забезпечити гармонізацію потужностей усіх елементів сформованої системи, оскільки наявність слабкого елемента знизить загальну потужність системи до своїх параметрів, що, безумовно, є негативним явищем з позицій забезпечення її ефективності.

На нашу думку, твердження деяких авторів [1; 3; 7; 8] щодо відмінностей між логістичним каналом і логістичним ланцюгом є необґрунтованими. Зокрема спостерігаємо певне ототожнення й нечітке розмежування, а саме "...у логістичному ланцюгу вирізняють такі три характеристики: логістичний канал..." [1, с. 38]. Або "...основною відмінністю логістичного ланцюга від логістичного каналу (каналу розподілу) є те, що ланцюг включає і виробника, і посередників, і обслуговуючі структури (склади, транспортні організації), а канал – лише посередників і виробника..." [3, с. 54]. На наше переконання, визначення каналу і ланцюга як етапів еволюційного взаємопов'язаного процесу вдосконалення логістичної системи має більш прикладний зміст у теорії дослідження систем, ніж розгляд цих елементів як паралельно існуючих, що лише термінологічно перевантажує.

Безумовно, логістичну систему слід розглядати в контексті її життєвого циклу, що передбачає аналіз еволюційних етапів розвитку і занепаду. Причому будь-яка система (біологічна, соціально-економічна, технічна, інформаційна тощо) підпадає під дію цих

етапів, однак їх тривалість може бути абсолютно різною. Найбільш типовим прикладом для розгляду етапів еволюції є життєвий цикл товару (ЖЦТ), що охоплює час, упродовж якого товар перебуває на ринку і забезпечує досягнення цілей продавця. Під останніми розуміємо достатній рівень прибутковості від реалізації зазначеного товару і природно, що зниження прибутковості або поява збитковості означатиме для нього закінчення життєвого циклу.

У класичному розумінні ЖЦТ складають чотири основні етапи, а саме:

- 1) розробка і впровадження;
- 2) зростання;
- 3) зрілість;
- 4) занепад.

Кожен етап має свою тривалість і характеризується різною маркетинговою стратегією й прибутковістю. Перший етап передбачає розробку товару і підготовку його до масового виробництва та виведення на ринок, що в контексті фінансової складової передбачає лише витрати розробника товару з подальшою перспективою отримання прибутків. Тому підприємства значні фінансові ресурси спрямовують на інноваційні розробки, фінансують виробництво дослідних зразків із подальшим їх випробуванням, створюють та фінансують діяльність різних лабораторій, залучають відповідних фахівців тощо. Другий етап вже дає змогу отримати фінансові результати від вкладених на попередньому етапі ресурсів. Етап зростання характеризує виведення товару до споживачів і збільшення його фізичної присутності на ринку. Ціна товару на етапі зростання є зазвичай вищою й орієнтованою на покупців-новаторів, готових заплатити більшу суму за певну ексклюзивність товару. У міру зростання виробничої програми і насичення ринку зазначеним товаром задовольнятиметься платоспроможний попит, як наслідок, зниження ціни на продукцію. І тоді настає третій, як правило, найтриваліший етап ЖЦТ – етап зрілості. Це період номінальної виробничої програми та оптимального рівня прибутковості від реалізації товару. Причому цей етап може тривати від декількох місяців, як, наприклад, комплектуючі до персональних комп'ютерів, до десятиріч – чорно-білий, потім кольоровий телевізор. На конкурентному ринку поява нових аналогічних, однак функціональніших, ергономічніших, технологічніших, якісніших товарів, безумовно, призведе до втрати своїх покупців і переорієнтації їх на вказану пропозицію. Це означатиме, що настав четвертий етап життєвого циклу товару – етап занепаду. Як правило, настанню цього етапу передують низка симптомів, пов'язаних насамперед із втратою інтересу споживачів до зазначеного товару, що має прояв у зменшенні фізичних обсягів реалізації і відповідній фінансовій результативності. Способом поживлення обсягів реалізації є зниження ціни на товар, однак це вимушений захід для розпродажу залишків товару, а не стратегія розвитку підприємства. Безумовно, організація повинна наперед подбати про розробку й підготовку до виробництва нових, удосконалених товарів і в потрібний момент вийти з ними до споживачів, замінивши застарілу продукцію. Для кожного етапу ЖЦТ існує своя маркетингова стратегія, що передбачає різний підхід до змісту й бюджету реклами, стимулювання збуту продукції, цінової політики тощо, а успіх підприємства залежатиме від вмілого прогнозування ринкової кон'юнктури та об'єктивної оцінки позиціонування товару на ринку.

Якщо ЖЦТ характеризує появу, розвиток і припинення виробництва конкретного товару, то ці етапи прийнятні і для еволюційного опису складніших систем, у тому числі й логістичних. Концепція розгляду системи через призму її життєвого циклу дає підстави для об'єктивного уявлення про її організаційні відносини і проблеми. Такий підхід допомагає прогнозувати розвиток подій і майбутніх небезпек, належним чином до них підготуватися, а також контролювати вплив внутрішніх факторів на основі існуючих закономірностей.

У загальній теорії менеджменту фігурують три моделі життєвих циклів і розвитку організації.

Одна з таких моделей, запропонована у 1972 році професором Гарвардської школи бізнесу Ларрі Грейнером, описує етапи життєвого шляху організації. На думку науковця, найбільше значення для побудови моделі організаційного розвитку мають п'ять ключових чинників: вік організації; розмір організації; етапи еволюції; етапи революції; темпи зростання галузі [9]. Згідно з цією теорією в організаційному розвитку підприємства окреслюються п'ять етапів, а саме: 1) творчість; 2) централізація; 3) делегування; 4) координація; 5) співробітництво.

На думку Л. Грейнера, з розвитком організації необхідно змінювати стилі керівництва відповідно до визначених етапів, оскільки в іншому разі суттєво зростає ризик втрати контролю за діяльністю підприємства.

Друга модель, запропонована одним із провідних світових експертів з менеджменту та підвищення ефективності, доктором Іцхаком Адізесом [10], є розвитком ідей Л. Грейнера. Учений, розробляючи основи теорії життєвих циклів організації припустив, що динаміка організаційного розвитку, подібно до функціонування більшості фізичних, біологічних і соціальних систем, має циклічний характер. Відповідно до моделі Адізеса в процесі життєдіяльності організації можна виділити десять закономірних послідовних етапів [2, с. 58].

I етап – народження. Основний месидж – зуміти об'єднати навколо ідеї людей, матеріальні і грошові ресурси та ризикнути втілити її в життя. У деяких джерелах [9] цей етап називають виходженням.

II етап – дитинство. Практична реалізація ідейного потенціалу на початку є вкрай нестабільною і тому перші успіхи є надто важливими для організації. Стабілізація ресурсного потенціалу, системні фінансові надходження та очікувана поява на ринку серед окремих покупців дає змогу організації перейти на наступний етап життєвого циклу.

III етап – “вперед-вперед” – є динамічним продовженням “дитинства” з відповідними якісними результатами. Ідея починає давати реальні результати, що підвищує впевненість усіх членів організації у своєму перспективному майбутньому, однак ще є багато організаційних, функціональних, фінансово-ресурсних та інших проблем.

IV етап – юність, що супроводжується значними якісними змінами в організації. Виникає потреба в зміні структури компанії і делегуванні повноважень, оскільки зростання масштабів виробництва підвищує рівень некерованості бізнесу. У компанії з'являються професійні управлінці, які починають міняти структуру, систему мотивації і контролю, однак це породжує конфлікт із першими реалізаторами ідеї.

V етап – розквіт. Це найбільш бажаний період життєвого циклу організації, оскільки досягнута максимальна структурно-функціональна збалансованість та є відповідний досвід прогнозування, виявлення й усунення помилок у процесі стратегічного планування. Досить часто на цьому етапі організація диверсифікує виробництво через створення дочірніх підприємств, філій, надаючи їм тим самим поштовх для проходження всіх стадій розвитку відповідно до моделей життєвих циклів.

VI етап – стабілізація. Фактично це є зрілість організації з першими симптомами її старіння. Сфера інтересів менеджменту починає все більше охоплювати внутрішнє середовище компанії, а не ризиковані бізнес-проекти на конкурентних ринках.

VII етап – аристократизм, що є поглибленням сформованої попереднім етапом тенденції оманливої самодостатності та зацикленості на минулих досягненнях. На чільне місце виходять корпоративні традиції і правила, що доволі часто не мають раціонального підґрунтя або не є пріоритетними у системі першочергових завдань

організації. Бізнес-інтереси компанії мають екстенсивний характер, що проявляється у поглинанні інших компаній, купівлі нових ідей і продуктів, а не генеруванні власних.

VIII етап – бюрократизація, яка у деяких джерелах [9] поділяється на ранню і пізню. Виникнення структурних конфліктів в організації та намагання їх усунути за рахунок посилення контролю за працівниками без належної їх мотивації, а також відсутність реальних дій щодо підвищення ефективності виробництва й орієнтації його на задоволення потреб споживачів – все це призводить до формального виконання багатьох функцій і першопричиною цього є ускладнений бюрократичним апаратом механізм їх реалізації.

IX етап – закономірний наслідок прогресування попереднього етапу. Відсутність платоспроможного попиту на продукцію організації не дає змоги здійснювати процес розширеного відтворення виробництва.

X етап – закінчення існування організації. Монопольні організації, а також ті, що користуються державними преференціями, на деякий час можуть відтермінувати свою смерть, однак і адміністративний ресурс має свою фінальність.

Отже, теорія Іцхака Адізеса має практичне значення у прогнозуванні подій та адаптації підприємства до можливих критичних ситуацій, а також адекватного виконання менеджерських функцій на основі закономірностей та особливостей кожного етапу життєвого циклу організації. Модель Айдізеса чітко розкриває весь життєвий цикл до самої смерті, чого не враховують інші досліджувані моделі.

Російські дослідники і консультанти Є. Н. Ємельянов та С. Є. Поварніцина [11] розглядають життєвий шлях організації в бізнесі зі соціокультурного погляду. Вони виділяють чотири етапи життєвого циклу організаційного розвитку, для кожного з яких характерна певна система взаємин між співробітниками, організацією і зовнішнім середовищем:

- 1) етап “тусовка” з домінуванням неформальних, дружніх відносин;
- 2) етап “механізація”, що супроводжується формалізацією відносин, регламентацією посадових функцій на основі регулярного менеджменту й стандартизації;
- 3) етап “внутрішнє підприємництво”. Характерною ознакою є делегування повноважень, децентралізація влади, внутрішні підприємницькі ініціативи співробітників і підрозділів, які регулюються детально розробленою політикою і стратегією організації. Найважливішими цінностями стає професіоналізм співробітників, спроможність досягти поставленої мети максимально ефективним способом. Формуються командні відносини і способи роботи;
- 4) етап “управління якістю” націлює організацію на домінуючі ринкові позиції як розробника і диктатора власних стандартів якості продукції. Посилюються інтеграційні процеси між підрозділами організації на досягнення кінцевих результатів. Цей етап якнайповніше відповідає концепції логістики.

Автори моделі уточнюють, що кожен із цих макроетапів поділяється на шість стадій: формування, зростання, стабілізація, стагнація, криза (“хаос”), розпад або реформування [11]. Як правило, зміна етапів супроводжується значними трансформаціями усередині організації за спробу уникнути кризи кожного окремого етапу.

Підсумовуючи викладене, хочемо звернути увагу, що розглянуті три моделі життєвого циклу організації певною мірою є умовними і не враховують усіх можливих реальних ситуацій. Розгляд етапів життєвого циклу передбачає створення абсолютно нового підприємства, що не завжди прийнятно для економічних реалій. Підприємства реструктуризуються, мають різні джерела та потужності інвестиційного капіталу, а також належать до різних галузей зі своїми особливостями, регуляторами, законодавчим полем – і все це вноситиме певні корективи у розглянуті етапи життєвого циклу організації. Відсутній є й набір оціночних критеріїв моніторингу системи щодо її перебування на тому чи іншому етапі еволюційного розвитку, однак, незважаючи на

певні обмеження, важко переоцінити прикладний характер розглянутих моделей у теорії управління системами.

Організація становить собою укрупнену сукупність усіх складових елементів, що, взаємодіючи між собою, спрямовують діяльність на досягнення кінцевого результату. Система управління, маркетингова, логістична та інші системи з позицій функціонування підприємства є елементами організації. У свою чергу логістичну систему ми можемо розглядати з двох позицій:

- 1) мікрорівня – як елемент організації, що забезпечує постачання сировини, виробництво і розподіл продукції підприємства;
- 2) макрорівня – як систему управління матеріальними і супутніми потоками від первинного джерела сировини до споживача кінцевої продукції, в якій елементами виступають конкретні підприємства і структури.

Життєвий цикл логістичної системи, як і організації, охоплює відповідні етапи, які враховують умови розвитку системи, її функціональні і структурні особливості. На рівні підприємства, коли логістична система є елементом системи вищого рівня – організації, виділяють такі етапи життєвого циклу [2, с. 60]: проектування, впровадження, розвиток, стабілізація, спад (реінжиніринг).

У проектуванні логістичних систем розглядають три основні фази: аналіз (ідентифікація) системи; формування системи; впровадження системи [2, с. 37]. Кожна із зазначених фаз деталізується й передбачає відповідний алгоритм реалізації.

Із позицій нашого дослідження практичний інтерес становить макрорівень для оцінки життєвого циклу логістичної системи. На рис. 1 запропонуємо наше бачення етапності та еволюційних змін макрологістичної системи.

На осі абсцис представимо часовий період, а на осі ординат – ефект (див. рис. 1). Ми свідомо позначили ефект як певну абсолютну величину результативності, хоча, наприклад, у [2] використовують відносні показники: ефективність, продуктивність. Ефект, що може виражатися у грошових чи натуральних величинах, об'єктивно оцінює масштаби розвитку системи незалежно від джерел її фінансування та особливостей фінансово-господарської діяльності кожного елемента.

У своєму еволюційному розвитку макрологістична система проходить низку ідентифікованих нами етапів (див. рис. 1) [12]:

- I етап – проектно-верифікаційний;
- II етап – реалізаційно-ефектний;
- III етап – оптимальної ефективності;
- IV етап – виснаження і занепаду.

На рис. 1. показаний також взаємозв'язок між етапами життєвого циклу системи й станом впорядкованості її елементів, тобто логістичним каналом чи логістичним ланцюгом. Наші теоретичні аргументи щодо різниці між логістичним каналом і ланцюгом уже представлені, а от час часткового або лінійного впорядкування елементів системи стосовно її еволюційного розвитку наочно проілюстровано на згаданій схемі.

Перший етап має безпосередній взаємозв'язок із нашими теоретичними роздумами щодо дій ініціатора створення логістичних зв'язків у виборі найбільш оптимальної конфігурації елементів внаслідок емпіричних спостережень у процесі реалізації логістичного циклу. Фактично на цьому етапі формується логістичний канал, і цей період життєвого циклу організації ми назвали проектно-верифікаційним. Ефект від діяльності логістичної системи у цей час відсутній, або точніше – від'ємний, оскільки до періоду T_1 формування системи супроводжується значними витратами. Окупність цих витрат може підтвердити лише практика, тому, вживаючи термін “верифікація”, тобто доказ того, що вірогідний факт або твердження є істинним, ми визначаємо ступінь відповідності нашого проекту очікуваним результатам у майбутньому.

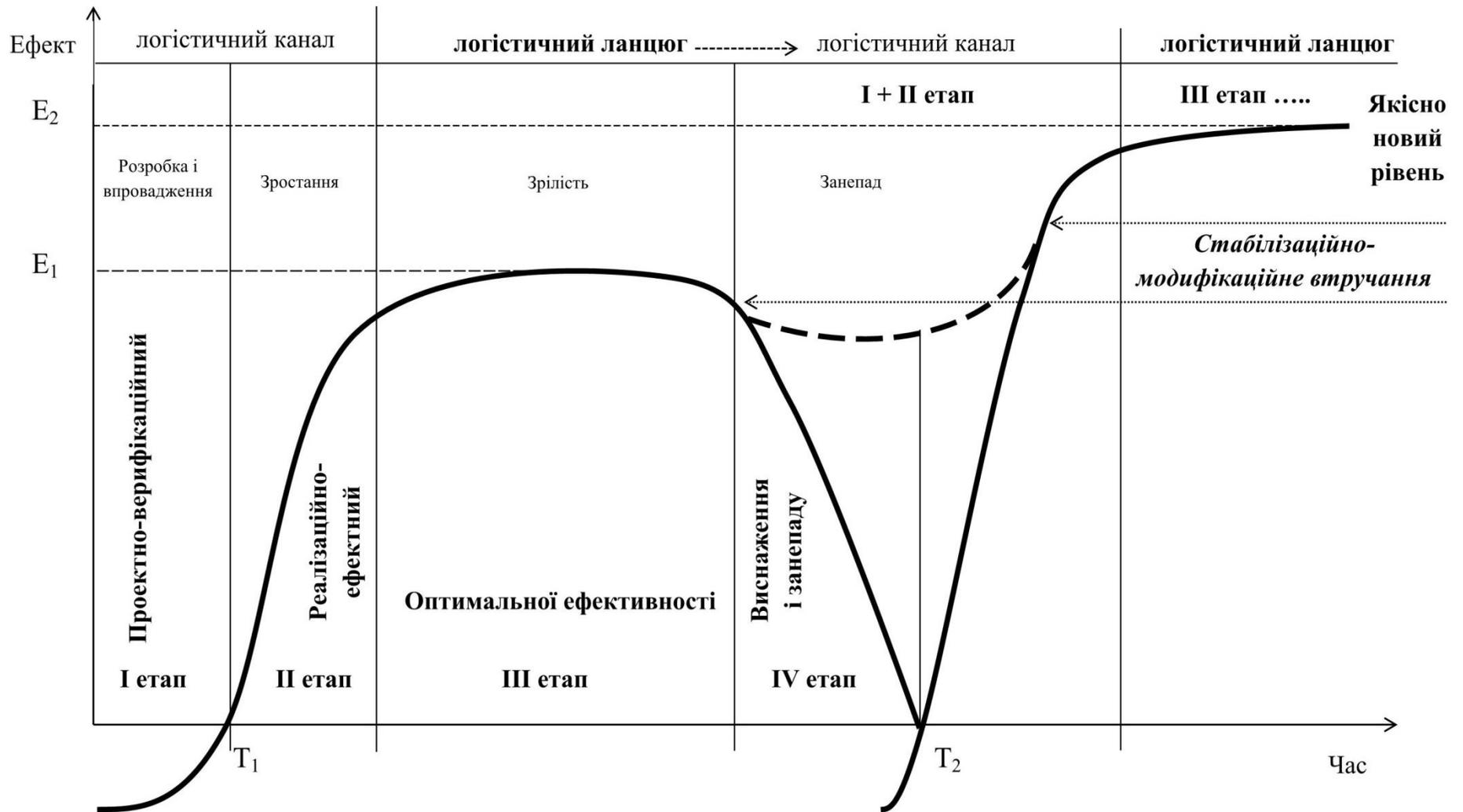

Рис. 1. Еволюційний погляд на етапи життєвого циклу логістичної системи.*

*Власна розробка.

Другий етап, який ми назвали реалізаційно-ефектним, є впровадженням ідей з певним відчутним результатом. Із часом зростає потужність логістичної системи, а відповідно й ефект. Це зростання триватиме певний період, доки логістична система не вийде на номінальну потужність.

Сформувавши логістичний ланцюг, система досягла періоду зрілості, або етапу оптимальної ефективності. Чим триваліший цей період, тим, безумовно, краще для всіх учасників логістичного ланцюга. Однак сформована конфігурація логістичної системи з часом перейде до останнього етапу – виснаження і занепаду. Без відповідних коригувальних дій система деградує і зникне, а тому стабілізаційно-модифікаційне втручання (див. рис. 1) дасть змогу не лише уникнути її руйнування, а й виведе на якісно новий рівень розвитку ($E_2 > E_1$). Тому життєвий цикл системи необхідно розглядати у контексті циклічності її розвитку, а вчасне управлінське стабілізаційне втручання допоможе уникнути занепаду й модифікувати логістичну систему відповідно до нових вимог зовнішнього середовища.

Висновки. Визначення логістичного каналу і логістичного ланцюга як етапів еволюційного взаємопов'язаного процесу вдосконалення логістичної системи, має більш прикладний зміст у теорії дослідження систем, ніж розгляд цих елементів як паралельно існуючих, що лише термінологічно перевантажує.

Логістичну систему слід розглядати в контексті її життєвого циклу, що передбачає аналіз еволюційних етапів її розвитку і занепаду. У загальній теорії менеджменту фігурують три моделі життєвих циклів і розвитку організації: модель Ларрі Грейнера, що охоплює п'ять відповідних етапів, модель Іцхака Адізеса, як розвиток ідей Л. Грейнера, що містить десять закономірних послідовних етапів, і модель Є. Н. Ємельянова та С. Є. Поварніциної, які розглядають життєвий шлях організації в бізнесі зі соціокультурного погляду, поділяючи його на чотири етапи життєвого циклу організаційного розвитку, для кожного з яких характерна певна система взаємин між співробітниками, організацією і зовнішнім середовищем. Незважаючи на значну наукову цінність зазначених моделей, слід звернути увагу на певну їх умовність, оскільки вони описують еволюційні цикли новоствореного підприємства і не враховують питання реорганізації, походження інвестиційних ресурсів, галузевої належності тощо. А сам процес позиціонування організації на шкалі життєвого циклу не має набору чітких оціночних критеріїв.

Логістичну систему ми можемо розглядати з позицій мікро- та макрорівня. Виходячи з мети і завдань дослідження практичний інтерес для нас становить макрорівень і в еволюційному розвитку макрологістична система проходить низку ідентифікованих нами етапів: проектно-верифікаційний; реалізаційно-ефектний; оптимальної ефективності; виснаження і занепаду.

Кожна система рано чи пізно підходить до свого занепаду і без відповідних коригувальних дій вона деградує та зникне, а тому стабілізаційно-модифікаційне втручання дасть змогу не лише уникнути руйнування логістичної системи, а й виведе її на якісно новий рівень розвитку. Тому життєвий цикл системи необхідно розглядати в контексті циклічності її розвитку, що підтверджується моделлю динаміки організаційного розвитку Адізеса, а вчасне управлінське стабілізаційне втручання допоможе уникнути занепаду та модифікувати логістичну систему стосовно нових вимог зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Крикавський Є. В. Логістичне управління : підручник / Є. В. Крикавський. – Львів : Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2005. – 684 с.
2. Крикавський Є. В. Логістичні системи : навч. посіб. / Є. В. Крикавський, Н. В. Чернописька. – Львів : Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2009. – 264 с.
3. Логістика : навч. посіб. / О. М. Тридід, Г. М. Азаренкова, С. В. Мішина, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
4. Логістика: Теорія та практика : навч. посіб. / В. М. Кислий, О. А. Біловодська, О. М. Олефіренко, О. М. Смоляник. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.
5. Основы логистики : учебн. для вузов / под ред. В. Щербакова. – СПб. : Питер, 2009. – 432 с.

6. Пономарьова Ю. В. Логістика : навч. посіб. / Ю. В. Пономарьова. – [2-ге вид.]. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
7. Кальченко А. Г. Логістика : підручник / А. Г. Кальченко. – [2-ге вид. без змін]. – К. : КНЕУ, 2006. – 284 с.
8. Логістика: Теорія та практика : навч. посіб. / В. М. Кислий, О. А. Біловодська, О. М. Олефіренко, О. М. Смоляник. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.
9. Три моделі життєвих циклів і розвитку організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://toplutsk.com/articles-article_342.html.
10. Адизес И. К. Управление жизненным циклом корпораций / И. К. Адизес. – [5-е изд.]. – М.: Изд-во “МИФ”, 2018. – 512 с.
11. Емельянов Е. Н. Психология бизнеса [Электронный ресурс] / Е. Н. Емельянов, С. Е. Поварнищина. – М. : АРМАДА, 1998. – 511 с. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/91927/>.
12. Колодійчук В. А. Ефективність логістики зерна та продуктів його переробки : монографія / В. А. Колодійчук. – Львів : Український бестселер, 2015. – 574 с.

УДК 332.14

Кондіус І.С., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІТ-РИНКУ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано важливість сфери інформаційних технологій для економіки України в контексті світових інтеграційних процесів. Досліджено тенденції, які спостерігаються на ринку ІТ впродовж останніх років. Доведено стрімкий динамічний розвиток досліджуваної галузі, проаналізовано основні економічні показники. Проаналізовано рівень та стан галузі інформаційних технологій України на фоні інших країн – гравців ІТ-ринку. Встановлено основні перешкоди з боку держави та запропоновано способи їх усунення.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційні послуги, ІТ ринок, аутсорсинг.

Kondius I.

TRENDS OF THE DEVELOPMENT OF IT MARKET IN UKRAINE

The article substantiates the importance of the sphere of information technologies for the Ukrainian economy in the context of world integration processes. The tendencies observed in the IT market in recent years have been investigated. The rapid dynamic development of the investigated branch is proved, the main economic indicators are analyzed. The level and state of the information technology industry of Ukraine against the background of other countries - players of the IT market has been analyzed. The main obstacles are set by the state and the ways of their elimination are proposed.

Keywords: information technology, information services, IT market, outsourcing.

Кондиус И.С.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИТ-РЫНКА В УКРАИНЕ

В статье обоснована важность сферы информационных технологий для экономики Украины в контексте мировых интеграционных процессов. Исследованы тенденции, которые наблюдаются на рынке ИТ протяжении последних лет. Доказано стремительное динамичное развитие исследуемой области, проанализированы основные экономические показатели. Проанализирован уровень и состояние отрасли информационных технологий Украины на фоне других стран - игроков ИТ-рынка. Установлены основные препятствия со стороны государства и предложены способы их устранения.

Ключевые слова: информационные технологии, информационные услуги, ИТ рынок, аутсорсинг.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні, без перебільшення, сфера інформаційних технологій виступає одним з ключових драйверів економіки нашої країни, займаючи третій рядок за обсягом експортної виручки і поступаючись за цим параметром лише таким «класичним» галузям, як агро і металургія. Дійсно, дані